

مرکز تحقیقات اسلامی

اصفهان

گامی

عمران
علیهما السلام

www. **Ghaemiyeh** .com
www. **Ghaemiyeh** .org
www. **Ghaemiyeh** .net
www. **Ghaemiyeh** .ir

امام باقر
علیه السلام

در آفاق نگاه ها

محمد جواد مروجی طیبسی

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

امام باقر علیه السلام در آفاق نگاه ها

نویسنده:

محمد جواد مروجی طبسی

ناشر چاپی:

مجله حوزه

ناشر دیجیتال:

مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

فهرست

۵	فهرست
۷	امام باقر علیه السلام در آفاق نگاه ها
۷	مشخصات کتاب
۷	مقدمه
۷	امام باقر از دیدگاه پیامبر
۸	امام باقر از دیدگاه امام زین العابدین
۸	امام باقر از دیدگاه صحابه پیامبر
۹	امام باقر در نگاه دیگران
۹	اشاره
۹	عبدالله بن عطاء مکی
۹	نافع غلام ابن عمر
۹	عکرمه
۱۰	جابر جعفی
۱۰	ابرش کلبی
۱۰	مالک بن أعین جهنی
۱۰	محمی الدین نووی
۱۱	محمد بن طلحه شافعی
۱۱	دانشگاه امام باقر
۱۱	امام باقر و تولید علم
۱۱	اشاره
۱۲	علم فقه
۱۳	تفسیر قرآن
۱۳	پاورقی

درباره مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان ۱۴

امام باقر علیه السلام در آفاق نگاه ها

مشخصات کتاب

مؤلف: محمد جواد مروجی طبسی

مجله حوزه

بر گرفته از:

مقدمه

پیشوایان پاک، طبق شرایط زمانی و مکانی هر کدام به وظیفه‌ی الهی زمان خود عمل کردند به گونه‌ای که اگر هر امام به جای دیگری بود همان وظیفه را دنبال می‌کرد. پس از شهادت امام حسین علیه السلام، حضرت امام زین العابدین علیه السلام که در اوج قدرت طاغوتی بنی امیه قرار گرفته بود، شرایط بسیار سخت و دشواری را در پیش رو داشت چرا که هر روز دشمنان اسلام و اهل بیت پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم به بهانه‌ی عده‌ای را به قتل می‌رساندند. بدین جهت امام چهارم هرگز شرایط زمانی امام حسین علیه السلام را نداشت و می‌باید طوری عمل می‌کرد که هم اسلام را حفظ می‌کرد و هم ریشه بنی امیه را می‌سوزاند. تا این که دولت بنی امیه بر اثر طغیان بیش از حد، و قتل و غارت مردم و شهرها رو به ضعف گذارده و مردم نسبت به جنایت آنها کاملاً واقف گردیدند. در برهه‌ای از زمان زمینه‌ی یک نهضت علمی گسترده‌ای آماده گردید که پرچمدار این نهضت امام محمدباقر علیه السلام بود. یعنی آن شخصیتی که پیشاپیش، رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم درباره‌اش سخنانی به جابر بن عبدالله انصاری فرموده بود. به راستی او دارنده‌ی علم پیامبران، شکافنده‌ی علوم بود و به همین جهت بود که صحابه‌ی بزرگواری همانند جابر دست امام محمدباقر علیه السلام را می‌بوسد و در محضرش دو زانو نشسته و از دانش وسیعش بهره می‌برد. و بزرگان علم و ادب در برابر او احساس کوچکی و حقارت می‌کردند. آن امامی که در زمان خود علم دین را شکافت و از راز و رمز دیگر علوم، تشنگان حقیقت و جویندگان علم را با خبر ساخت. آن امامی که هیچ فقیه نامداری و هیچ مفسر بزرگواری و هیچ فیلسوف عالی مقامی و هیچ متکلم مشهوری جرأت سخن گفتن و یا اظهار نظر در محضرش نداشته است. آری، این امام بزرگوار با این خصوصیات و سوابق علمی مورد تأیید پیامبر و امامان علیهم السلام پیش از او، که وصی اوصیاء و وارث علم انبیاء بود، وارد چنین عرصه‌ای شد و با جدیت تمام کاروان علم و دانش را در زمان خود سرپرستی کرد. و همین حضور باعث شد تا شیفتگان علم و معرفت از هر سو به مدینه هجوم آورده و در این نهضت علمی جدیدی که امام حرکت آن را آغاز کرده بود، فعالانه شرکت نموده و خود را در کنار دیگر شاگردان امام علیه السلام قرار دهند. صفحاتی که در پیش روی شما است مروری است بر شخصیت علمی امام محمدباقر علیه السلام که از دیدگاه پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم و امام زین العابدین علیه السلام و صحابه و تابعین و دیگر صاحب نظران بررسی شده و در آخر، نیم‌نگاهی به تولید علم امام شده است. به امید آنکه طرح عظیم «موسوعه امام محمدباقر علیه السلام» را که از سال ۱۳۹۵ ق. آغاز کرده‌ام به پایان رسانده و تقدیم مشتاقان علم و معرفت کنم. ان شاء الله.

امام باقر از دیدگاه پیامبر

نخستین کسی که نقاب از چهره‌ی مقدس امام باقر علیه السلام برداشت و سالها پیش از ولادتش به معرفی وی پرداخت، رسول خدا محمد مصطفی صلی الله علیه و آله و سلم بود. آن حضرت ضمن خطبه‌ها و سخنرانی و یا در پاسخ به درخواست برخی صحابه‌ی

بزرگوار خود، از امام محمد باقر علیه السلام به شکافنده ی علم، ناطق به حق، شکافنده ی علم پیامبر یاد کرده است. روایات زیر شاهد این مدعا می باشد: ۱. در خطبه ای که سلمان فارسی از پیامبر صلی الله علیه وآله وسلم نقل کرده آن حضرت مردم را به پیروی از آفتاب و ماه و فرقدان و سپس به نجوم زاهره نه گانه فراخوانده است. و آنگاه به تفسیر هریک از ماه و آفتاب پرداخته و با درخواست سلمان که مراد از نجوم زاهره چیست؟ نام امامان را یادآوری فرموده و از امام باقر علیه السلام چنین یاد می کند: «و بعده محمد بن علی الباقر علم النبیین». [۱]. ۲. همچنین به جابر بن عبدالله انصاری به هنگام بردن نام هریک از امامان و اوصیای پس از خود فرمود: «ثم محمد بن علی المعروف فی التوراة بالباقر». [۲]. ۳. در ملاقاتی که عبدالله بن مسعود با پیامبر صلی الله علیه وآله وسلم داشت؛ حضرت ضمن اظهار محبتی که به فرزندش امام حسین علیه السلام نمود، به وی فرمود: «یا حسین، انت الامام ابن الامام ابوالائمة التسعة من ولدك ائمة أبرار». عبدالله بن مسعود پرسید: یا رسول الله! اینان کیانند که در صلب حسین علیه السلام هستند؟ پیامبر صلی الله علیه وآله وسلم مدتی سر به زیر افکند و سپس سر برداشتند و فرمودند: «یا عبدالله، سألت عظيماً ولكن اخبرك؛ امر بسیار بزرگی را پرسیدی، اینک به تو خواهم گفت.» سپس دست بر شانه ی امام حسین گذارده و نام یکایک امامانی که از نسل آن حضرت بودند را بیان نمود تا این که به نام مقدس محمد باقر رسید و درباره ی او چنین فرمود: «ويخرج من صلب علي ولد اسمه اسمي و أشبه الناس بي يقر العلم بقرأ و ينطق بالحق و يأمر بالصواب [۳]؛ و از صلب علی پسری بیرون می آید که نامش نام من است و شبیه ترین مردم به من خواهد بود. علم را می شکافد، گفتار وی حق می باشد.»

امام باقر از دیدگاه امام زین العابدین

امام سجاد علیه السلام نیز با به کار بردن لقب باقر نسبت به فرزند خود، بر شخصیت علمی وی تکیه فراوانی کرده و در برابر پرسش یکی از فرزنداناش که چرا وی را باقر نامگذاری کردی، حضرت لبخندی زده سپس به سجده رفت و گویا سجده شکر می کرد و در این سجده بارها از نعمت چنین فرزندی از پروردگار تشکر می کرد. آنگاه فرمود: «یا بُنَيَّ إِنَّ الامامَةَ فی ولده إلی أن یقوم قائمنا فیملأها قسطاً و عدلاً و أنه الامام أبو الائمة معدن الحلم و موضع العلم بقره بقرأ، والله لهو أشبه الناس برسول الله صلی الله علیه وآله وسلم... [۴]؛ فرزندم! بدان که امامت تا روز قیام قائم ما در فرزنداناش خواهد بود. و او امام، پدر امامان و معدن حلم و بردباری و جایگاه علم است، علم را خواهد شکافت، به خدا سوگند که شبیه ترین مردم به رسول خدا می باشد...» همچنین به ابوعبدالله زهری که از امام سجاد علیه السلام پرسیده بود پس از تو با چه کسی در رفت و آمد باشیم؟ حضرت با اشاره کردن به سوی فرزندش امام محمد باقر علیه السلام فرمود: «یا اباعبدالله إلی إبنی هذا، و اشار إلی محمد ابنه، أنه وصیّتی و وارثی و عیبه علمی و معدن العلم و باقر العلم. قلت: یا بن رسول الله! ما معنی باقر العلم؟ قال: سوف یختلف إلیه خلاص شیعتی و یقر العلم علیهم بقرأ... [۵]؛ ای اباعبدالله! به سوی این فرزندم. - و سپس به فرزندش محمد اشاره نمود - او وصی و وارث من است، محل نگه داری علمم بوده و معدن علم و شکافنده علم می باشد. عرض کردم: ای فرزند رسول خدا! باقر العلم به چه معنی می باشد؟ فرمود: زود است که شیفتگانی از شیعیانم به سوی او در رفت و آمد خواهند بود و علم را برای آنان خواهد شکافت...»

امام باقر از دیدگاه صحابه پیامبر

یاران رسول خدا نیز به این شخصیت عظیم الشأن علاقه ی زیادی داشته و در میان آنان از احترام فوق العاده ای برخوردار بود. چرا که پیشگویی های پیامبر صلی الله علیه وآله وسلم به جابر بن عبدالله انصاری و دیگر چهره های محترم، زمینه این را فراهم کرده بود. برخورد مهرآمیز جابربن عبدالله انصاری، که یکی از یاران با اخلاص رسول خدا و حامل پیام و سلام آن حضرت به امام باقر علیه السلام است جلوه دیگری داده بود. جابر که در زمان کودکی آن حضرت به ایشان گفته بود: پیامبر خدا، سلامت می رساند؛ به او

گفته شد: ای جابر! چگونه بوده که تو سلام پیامبر را به ایشان می‌رسانی؟ گفت: من در حضور پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم نشسته بودم و امام حسین علیه السلام نزد او بود و بازی می‌کرد. پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم به من فرمود: ای جابر! فرزندش برایش به دنیا خواهد آمد که نامش علی است و روز قیامت که منادی ندا سر می‌دهد: سرور عبادت کنندگان بپاخیزد! فرزندش علی برمی‌خیزد. آنگاه از نسل او فرزندش خواهد آمد که نامش محمد است و تو ای جابر! اگر او را درک کردی، سلام مرا به او برسان. [۶]. این برخورد سبب شد که باقی ماندگان از صحابه پیامبر و همچنین تابعین که دوران آنها فرا رسیده بود، به حضرت روی آورده و از دانش و سיעش بهره ببرند. ابن شهر آشوب می‌نویسد: «و قد روی عنه معالم الدین بقایا الصحابه و وجوه التابعین و رؤساء فقهاء المسلمین، فمن الصحابه نحو جابر بن عبدالله الأنصاری و من التابعین نحو جابر بن یزید الجعفی و کیسان السخثانی صاحب الصوفیه و من الفقهاء نحو ابن المبارک والزهری و الأوزاعی و ابوحنیفه و مالک و الشافعی و زیاد بن المنذر النهدی [۷]؛ باقی ماندگان از یاران پیامبر و همچنین شخصیت‌های برجسته‌ی تابعین و رؤسای فقهای مسلمین از ایشان آثار و نشانه‌های دین آموخته و روایت کردند که از جمله صحابه همانند جابر بن عبدالله انصاری و از تابعین همانند جابر بن یزید جعفی و کیسان سخثانی و از فقها همانند ابن مبارک و زهری و اوزاعی و ابوحنیفه و مالک و شافعی و زیاد بن منذر نهدی می‌باشد.»

امام باقر در نگاه دیگران

اشاره

بسیاری از شخصیت‌های محترمی که معاصر امام باقر علیه السلام بودند، از آنها سخنان ارزشمندی درباره‌ی امام محمد باقر علیه السلام نقل گردیده که پرداختن به همه‌ی آنها، از حوصله‌ی این نوشتار بیرون است. اما باید گفت: گرچه آب دریا را نتوان کشید اما به قدر تشنگی هم باید چشید در زیر به برخی از جملات شخصیت‌های علمی که درباره‌ی امام گفته‌اند، می‌پردازیم:

عبدالله بن عطاء مکی

در حلیه‌الاولیاء آمده است که عبدالله بن عطاء مکی گفته: «ما رأینا العلماء عند أحد أصغر منهم عند أبي جعفر علیه السلام یعنی الباقر. و لقد رأیت الحکم بن عینیه مع جلالته و سنّه عنده کأنه صبی بین یدی معلّم یتعلّم منه [۸]؛ ما هرگز ندیدیم که علما در محضر کسی همانند ابوجعفر یعنی امام باقر علیه السلام آن قدر احساس کوچکی کنند، من خودم حکم بن عینیه را با آن جلالت قدری که داشت، دیدم که همانند کودکی در مقابل معلمش قرار گرفته و از او یاد می‌گیرد.»

نافع غلام ابن عمر

در ملاقات و پرسش و پاسخی که امام با نافع داشتند، از وی درباره‌ی خوارج و اصحاب نهروان پرسیدند. وی که از قدرت استدلال امام محمد باقر علیه السلام سخت شگفت زده شده بود از محضر امام بیرون رفته در حالی که می‌گفت: «انت والله أعلم الناس حقاً». [۹].

عکرمه

ابوحزمه ثمالی گوید: در آن سالی که امام محمد باقر علیه السلام به حج رفت و هشام با حضرت ملاقات داشت، مردم از اطراف به سوی حضرت روانه شدند. عکرمه پرسید: «من هذا؟ علیه سیماء زهره العلم لاجربته، فلما مثل بین یدیہ ارتعدت فرائضه واسقط فی ید

ابی جعفر و قال: یا بن رسول الله، لقد جلستُ مجالس كثيرةً بین یدی ابن عباس و غیره فما أدرکنی ما أدرکنی آنفاً فقال له ابو جعفر علیه السلام: ویلک یا عبید أهل الشام، انک بین یدی بیوت أذن الله أن ترفع و یذکر فیها اسمہ [۱۰]؛ این کیست؟ در چهره او علم غنچه کرده، می باید او را بیازمایم. سپس به نزد حضرت رفته تا در مقابل امام قرار گرفت لرزه بر اندامش افتاد و در برابر امام خاموش شد. سپس رو به امام کرده، گفت: ای فرزند رسول خدا! من تاکنون در مجالس زیادی در برابر ابن عباس و غیر او نشسته ام ولی آن گونه که در برابر شما مضطرب شده ام در مقابل هیچ یک، وحشت و اضطراب مرا فرا نگرفت؟! امام فرمود: وای بر تو ای بنده ی أهل شام! تو می دانی کجا نشسته ای؟ در مقابل خاندانی هستی که خداوند اذن داده تا دیوارهای آن را بالا برند، خانه هایی که نام خدا در آن برده شود.»

جابر جعفی

یکی دیگر از شخصیت های محترمی که سال ها محضر امام باقر علیه السلام را درک کرده و معارف بی شماری از امام کسب فیض کرده جابر جعفی است. درباره ی جابر نوشته اند که حدود پنجاه هزار حدیث در موضوع های مختلف از آن حضرت نقل کرده است. [۱۱]. ابن شهر آشوب می نویسد: هر گاه جابر از امام باقر علیه السلام حدیثی نقل می کرد، می گفت: «حدثنی وصی الأوصیاء و وارث علم الأنبياء»؛ این حدیث را وصی اوصیاء و وارث علم پیامبران (یعنی امام محمد باقر علیه السلام) به من گفته است. [۱۲].

ابرش کلبی

همچنین ابن شهر آشوب می نویسد: أبرش کلبی در حالی که به امام محمد باقر علیه السلام اشاره کرده بود، از هشام پرسید: این کیست که اهل عراق گرد او حلقه زده و سؤال می کنند؟ هشام گفت: این، پیامبر کوفه است، او گمان می کند که فرزند پیامبر خدا و باقر العلم و مفسر قرآن است. چیزی را از او بپرس که نمی داند. ابرش کلبی به نزد امام آمده، گفت: ای فرزند علی! آیا تورات و انجیل و زبور و فرقان را خوانده ای؟ فرمود: آری. گفت: پس اجازه دهید تا مسائلی در این خصوص از شما بپرسم. امام فرمود: بپرس ولی اگر قصد آگاهی و دست یافتن به مسائل را داری، بهره خواهی برد و اگر قصد اذیت کردن داری، گمراه خواهی شد. ابرش پس از چند پرسش و پاسخ، از جای برخاست در حالی که می گفت: حقیقتاً تو فرزند رسول خدا هستی. سپس به سوی هشام رفته، اظهار داشت: ای فرزندان بنی امیه! ما را رها کنید چرا که این أعلم مردم زمین است به آنچه که در آسمان و زمین می باشد. این فرزند رسول خداست. [۱۳].

مالک بن أعین جهنی

از جمله کسانی که امام محمد باقر علیه السلام را ستود و ضمن اشعاری امام را مورد مدح و ستایش خود قرار داد، مالک بن أعین بود. وی امام را مخاطب قرار داده، چنین گفت: وقتی مردم علم قرآن را طلب کنند، تمامی قریش از عرضه ی چنین علمی فرو می مانند. و هنگامی که گفته شود: فرزند دختر پیامبر کجاست؟ نزد او رشته های دراز این را خواهند یافت؛ ستارگانی است که برای شبروان نورافشانی می کنند و کوه هایی است که دانش را به وسعت کوهها به ارث می برند. [۱۴].

معی الدین نووی

وی که متوفای سال ۶۷۶ ق. است؛ در باره امام محمد باقر علیه السلام می گوید: محمد بن الحسین القرشی الهاشمی معروف، به «باقر» از آن جهت بدین لقب ملقب گشته که دانش را شکافته، یعنی که اصل و ریشه ی آن را دریافته و از رازهای آن باخبر گشته

است. او تابعی گرانقدر و امامی پرهیزکار است، که بر بزرگواریش همگی اذعان دارند و از جمله معدود فقهای مدینه و بزرگان آن به شمار می‌رود. [۱۵].

محمد بن طلحه شافعی

وی در کتاب خود به نام مطالب السؤل می‌نویسد: محمد بن علی باقر علیهما السلام همان شکافنده‌ی علم و جامع آن است که دانش گسترده‌ی او و مقام بلندش بر همگان آشکار است و گوهر زینتش آراسته است و قلبش پرفصفا و کار و کردارش پیراسته است و نفسش پاک و اخلاقش منزّه و اوقاتش به طاعت خدا سپری و قدمش در مقام تقوی راسخ و پا برجاست، فضایل و نیکی‌ها به گرد پایش نمی‌رسند و ویژگی‌های مثبت اخلاقی به او افتخار می‌کنند... [۱۶].

دانشگاه امام باقر

دوران طلایی امام محمد باقر علیه السلام این فرصت را به آن حضرت داد تا علوم آل محمد را در اختیار علاقه‌مندان علم و کمال قرار دهد. بدین وسیله آوازه‌ی باقر علم‌النیین به دورترین نقاط عالم رسیده و خیل مشتاقان علم و دانش به سوی مدینه منوره رهسپار گشتند تا از این فرصت طلایی، کمال استفاده را ببرند. امام باقر علیه السلام با استقبال از این دانش‌پژوهان، خود را برای تربیت آنان آماده کرده و درب تمام علوم را به روی علاقه‌مندان گشود. مسجد پیامبر صلی الله علیه وآله وسلم مبدل به دانشگاهی شده بود که در چند نوبت در روز، پذیرای صدها دانشجو بود که همگان در انتظار درس امام محمد باقر علیه السلام بودند. استاد عبدالعزیز، در توصیف این اجتماع بزرگ در مدینه، می‌نویسد: کوفه و بصره و واسط و حجاز، جگر گوشگان خود را به دانشگاه اهل بیت گسیل داشتند و علما و محدثین و راویان بزرگی از آن فارغ‌التحصیل گردیدند. [۱۷]. شاهد بر این مدعا، این است که اگر به رجال شیخ طوسی بنگریم و یا به نام و هویت و ملیت یاران و راویان حدیث امام محمد باقر علیه السلام، به این نکته پی می‌بریم که در میان یاران امام عده‌ی زیادی بالغ بر یکصد نفر از مردم کوفه می‌باشند و همچنین از یمن و مدینه و بصره و شام و موصل و سجستان و مکه و قم و مداین و سرخس و واسط و کابل و نیشابور و حلوان و ری و... دیده می‌شوند. در جلسه‌ی درس امام، صحابه و تابعین و فقها و مفسرین، حتی از گروه‌های مخالف شرکت می‌کردند. مثلاً از صحابه، جابر بن عبدالله انصاری بوده است و از تابعین، چهره‌های سرشناسی همانند: اسماعیل بن عبدالرحمن جعفی و اسماعیل بن زیاد و ابان بن عیاش و حسن بن ابی‌الحسن و حسین بن علی بن الحسین، و حسین بن عبدالله و حبیب أبوعمیرة الاسکافی، و حمران بن أعین و حارث بن حصین ازدی و زیاد بن سرقه و زیاد بن منذر و عمر بن دینار و غیر اینها می‌باشند. همچنین از فقهای که در درس امام شرکت می‌کردند: ربیعة الرأی بوده است و از مفسران، اسماعیل بن عبدالرحمن سدی، و از سایر فرق و گروه‌ها همانند زیدیه مثل حسن بن صالح بن حی همدانی و زیاد بن المنذر و از گروه بتریه طلحة بن زید و عمرو بن قیس ماصر و عمرو بن خالد واسطی و غیاث بن ابراهیم و قیس بن الربیع و محمد بن زید و منصور بن المعتمر و مقاتل بن سلیمان و یوسف بن الحارث و... می‌باشند. [۱۸]. آری، شیخ طوسی اگر چه تعداد یاران امام محمد باقر علیه السلام را به ۴۶۵ نفر رسانده [۱۹] اما به یقین عدد راویان احادیث فقهی و غیر فقهی، بیشتر خواهد بود.

امام باقر و تولید علم

پیش از این گفته شد که امام محمد باقر علیه السلام وارث علم تمام پیامبران بوده و طبق روایات، آن حضرت معروف به «باقر» یعنی شکافنده، توسعه دهنده در علوم بوده است. علومی که امام در اختیار دیگران قرار داد از قبیل: فقه، حدیث، فلسفه، تفسیر، لغت، کلام، اخبار مبدأ و معاد، اخبار انبیاء، مناسک حج، و دیگر علوم اسلامی می باشد. شیخ مفید می نویسد: «و روی ابو جعفر علیه السلام اخبار المبتداء و اخبار الأنبياء، و کتب عنه المغازی و اثروا عنه السنن و اعتمدوا علیه فی مناسک الحج التي رواها عن رسول الله و کتبوا تفسیر القرآن و روت عنه الخاصة و العامة الاخبار، و ناظر من کان یرد علیه أهل الآراء و حفظ عنه الناس کثیراً من علم الکلام [۲۰]؛ امام محمد باقر علیه السلام اخبار خلقت عالم و اخبار پیامبران را روایت کرد، همچنین اخبار جنگها را از او نوشته و اخلاق و آداب و سنن را از او برگرفتند. به گفته هایش در مناسک حج که از رسول خدا روایت کرده بود، اعتماد کردند و به آنها عمل نمودند. همچنین تفسیر قرآن را از او روایت کرده و عامه و خاصه از حضرتش روایت نقل نمودند. یکی از برنامه های وی این بود که با صاحبان فکر و اندیشه به مناظره و گفت و گو می نشست و یاران وی مطالبی درباره علم کلام از او حفظ می کردند.»

علم فقه

یکی از آثار و برکات این دانشگاهی که بر دست توانای امام باقر علیه السلام پایه گذاری شد، تبیین علم فقه و مسائل حلال و حرام بود که امام با وسعت دانشی که داشت، این سفره ی علمی را برای همگان پهن کرده و آموخته های خود را از رسول خدا و امیرمؤمنان و سایر معصومان علیهم السلام کریمانه تقدیم دانش پژوهان کرد. چرا که تا آن روز هیچ یک از معصومان و حتی پیامبر بزرگوار فرصت نیافته بودند به مسائل حلال و حرام به این گستردگی بپردازند. چون نه زمینه ی آن فراهم شده بود و نه مردم در آن سطح از فکر و آگاهی بودند. بدین جهت می بینیم که درسهای فقهی امام آنقدر تأثیرگذار بود که فقهای زمان مجذوب این محفل علمی شدند به گونه ای که امام از برخی شاگردان خود؛ یعنی ابان بن تغلب می خواهد که در مسجد مدینه بنشیند و پاسخگوی مسائل فقهی مردم بوده و فتوا دهد. [۲۱] که بدون شک این مقام فقط شایسته ی فقیه و عارف به احکام الهی می باشد. راستی اگر به کتاب های فقهی مراجعه کنیم و به هر یک از باب های فقهی، که از کتاب طهارت گرفته تا کتاب دیات می باشد، نظر بیفکنیم، نظرات این امام معصوم علیه السلام را می بینیم که راویان، این احادیث فقهی را از امام به عنوان عن ابی جعفر، سألت ابا جعفر، قال ابو جعفر، الباقر، و یا روایاتی که در سندشان عن أحدهما آمده، نقل کرده اند. شما اگر به کتاب وسائل الشیعه از تألیفات مرحوم حر عاملی که جامع روایات اهل بیت در مسائل حلال و حرام است، رجوع کنید، خواهید دید که از امام باقر علیه السلام بیشترین روایات فقهی پس از امام صادق علیه السلام نقل گردیده و تعداد آنها بالغ بر چهار هزار روایت است. چون در جلد اول به ۱۸۱، در جلد دوم به ۱۹۳، در جلد سوم به ۲۱۰، در جلد چهارم به ۲۳۶، در جلد پنجم به ۱۵۶، در جلد ششم به ۱۹۶، در جلد هفتم به ۱۷۳، در جلد هشتم به ۱۷۶، در جلد نهم به ۱۹۳، در جلد دهم به ۱۴۵، در جلد یازدهم به ۱۲۸، در جلد دوازدهم به ۱۷۶، در جلد سیزدهم به ۱۲۵، در جلد چهاردهم به ۱۳۷، در جلد پانزدهم به ۱۲۲، در جلد شانزدهم به ۱۴۶، در جلد هفدهم به ۱۱۱، در جلد هجدهم به ۱۰۸، در جلد نوزدهم به ۱۰۴، در جلد بیستم به ۲۲۶، در جلد بیست و یکم به ۲۰۱، در جلد بیست و دوم به ۲۲۰، در جلد بیست و سوم به ۱۱۸، در جلد بیست و چهارم به ۱۲۸، در جلد بیست و پنجم به ۱۱۵، در جلد بیست و ششم به ۱۶۸، در جلد بیست و هفتم به ۱۵۸، در جلد بیست و هشتم به ۱۶۲، در جلد بیست و نهم به ۱۱۳ حدیث فقهی اشاره نموده است. و اینها تمام مواردی است که با واژه ابو جعفر یا ابا جعفر و یا ابی جعفر می باشد؛ اما اگر احادیث فقهی که با واژه ی لأبی جعفر و یا عن أحدهما و یا عن الباقر و یا عن محمد بن علی بن الحسین علیهم السلام آمده است را به روایات فوق اضافه کنیم؛ بدون شک این تعداد از مرز شش هزار حدیث فراتر خواهد رفت.

تفسیر قرآن

از دیگر علومی که در دانشگاه امام محمد باقر علیه السلام به سرعت رشد کرد، تفسیر قرآن و بیان علوم و معارف قرآنی بود و باعث این رشد فزاینده اولاً خود آن حضرت و در ثانی وجود مشتاقانی بود که از اطراف عالم جهت رسیدن به معارف ناب اسلامی بار سفر به مدینه بسته و در محضر امام قرار گرفته بودند. آنان چون با سؤالات و شبهات زیادی روبه رو بودند، همه آنها را به محضر حجت خدا عرضه می نمودند و پاسخ صحیح را دریافت می کردند. بدین جهت هنگامی که ابوزرع، تفسیر امام باقر علیه السلام را درباره ی اهل الذکر شنید، عرضه داشت: خدای راست گفت! قسم به جانم که اباجعفر بزرگترین علماء و دانشمندان است. [۲۲]. و پیش از این نیز گفته شد که مفید در ارشاد در این خصوص نوشته: وکتبوا عنه تفسیر القرآن [۲۳]؛ به گونه ای که اگر به کتاب های تفسیر و یا روایات تفسیری به جای مانده از امام محمد باقر علیه السلام رجوع کنیم، روایات زیادی را در ذیل آیات قرآن می بینیم که راویان بزرگی آنها را از امام علیه السلام روایت کرده اند که بیشتر این روایات را می توان در کتاب البرهان سید هاشم بحرانی و تفسیر عیاشی و نورالثقلین و دیگر تفاسیر روایی پیدا کرد؛ که نام زراره، جابر بن یزید جعفی، سلام بن المستنیر، عطاء، حسن بن محبوب، محمد بن مسلم، صفوان، حریز، عمرو بن قیس، سعد بن ظریف، حمران بن اعین، فضیل، حنان بن سدر، حسین کندی، سعد بن صدقه، ابو حمزه، ابوبصیر، سعد اسکاف و محمد بن قیس را می توان در صدر راویان این دانش عظیم برشمرد.

پاورقی

- [۱] کفایة الاثر، ص ۴۲.
- [۲] همان، ص ۵۴.
- [۳] همان، ص ۸۳.
- [۴] همان، ص ۲۳۷.
- [۵] همان، ص ۲۴۳.
- [۶] زندگی دوازده امام، ج ۲، ص ۲۰۶.
- [۷] مناقب آل ابیطالب، ج ۴، ص ۱۹۵.
- [۸] همان، ج ۴، ص ۲۰۴؛ الارشاد، مفید، ص ۲۴۶.
- [۹] مناقب آل ابیطالب، ج ۴، ص ۱۹۹.
- [۱۰] همان، ص ۱۸۲.
- [۱۱] زندگی دوازده امام، ج ۲، ص ۲۱۴.
- [۱۲] مناقب آل ابیطالب، ج ۴، ص ۱۸۰.
- [۱۳] بحار الانوار، ج ۴۶، ص ۳۵۵.
- [۱۴] زندگی دوازده امام، ج ۲، ص ۲۰۴.
- [۱۵] همان، ص ۲۰۵.
- [۱۶] همان، ص ۲۰۵.
- [۱۷] همان، ص ۲۰۷.

[۱۸] رجال، شیخ طوسی، ص ۱۴۲ - ۱۰۲.

[۱۹] رجال، شیخ طوسی، ص ۱۴۲ - ۱۰۲.

[۲۰] الارشاد، ص ۲۴۸.

[۲۱] رجال، نجاشی، ص ۱۰.

[۲۲] مناقب آل ابیطالب، ج ۴، ص ۱۷۸.

[۲۳] الارشاد، ص ۲۴۸.

درباره مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

بسم الله الرحمن الرحيم

جَاهِدُوا بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنْفُسِكُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِن كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ (سوره توبه آیه ۴۱)

با اموال و جانهای خود، در راه خدا جهاد نمایید؛ این برای شما بهتر است اگر بدانید حضرت رضا (علیه السلام): خدا رحم نماید بنده‌ای که امر ما را زنده (و برپا) دارد ... علوم و دانشهای ما را یاد گیرد و به مردم یاد دهد، زیرا مردم اگر سخنان نیکوی ما را (بی آنکه چیزی از آن کاسته و یا بر آن بیفزایند) بدانند هر آینه از ما پیروی (و طبق آن عمل) می کنند

بنادر البحار-ترجمه و شرح خلاصه دو جلد بحار الانوار ص ۱۵۹

بنیانگذار مجتمع فرهنگی مذهبی قائمیه اصفهان شهید آیت الله شمس آبادی (ره) یکی از علمای برجسته شهر اصفهان بودند که در دلدادگی به اهل بیت (علیهم السلام) بخصوص حضرت علی بن موسی الرضا (علیه السلام) و امام عصر (عجل الله تعالی فرجه الشریف) شهره بوده و لذا با نظر و درایت خود در سال ۱۳۴۰ هجری شمسی بنیانگذار مرکز و راهی شد که هیچ وقت چراغ آن خاموش نشد و هر روز قوی تر و بهتر راهش را ادامه می دهند.

مرکز تحقیقات قائمیه اصفهان از سال ۱۳۸۵ هجری شمسی تحت اشراف حضرت آیت الله حاج سید حسن امامی (قدس سره الشریف) و با فعالیت خالصانه و شبانه روزی تیمی مرکب از فرهیختگان حوزه و دانشگاه، فعالیت خود را در زمینه های مختلف مذهبی، فرهنگی و علمی آغاز نموده است.

اهداف: دفاع از حریم شیعه و بسط فرهنگ و معارف ناب ثقلین (کتاب الله و اهل البیت علیهم السلام) تقویت انگیزه جوانان و عامه مردم نسبت به بررسی دقیق تر مسائل دینی، جایگزین کردن مطالب سودمند به جای بلوتوث های بی محتوا در تلفن های همراه و رایانه ها ایجاد بستر جامع مطالعاتی بر اساس معارف قرآن کریم و اهل بیت علیهم السلام با انگیزه نشر معارف، سرویس دهی به محققین و طلاب، گسترش فرهنگ مطالعه و غنی کردن اوقات فراغت علاقمندان به نرم افزار های علوم اسلامی، در دسترس بودن منابع لازم جهت سهولت رفع ابهام و شبهات منتشره در جامعه عدالت اجتماعی: با استفاده از ابزار نو می توان بصورت تصاعدی در نشر و پخش آن همت گمارد و از طرفی عدالت اجتماعی در تزریق امکانات را در سطح کشور و باز از جهتی نشر فرهنگ اسلامی ایرانی را در سطح جهان سرعت بخشید.

از جمله فعالیتهای گسترده مرکز:

الف) چاپ و نشر ده ها عنوان کتاب، جزوه و ماهنامه همراه با برگزاری مسابقه کتابخوانی

ب) تولید صدها نرم افزار تحقیقاتی و کتابخانه ای قابل اجرا در رایانه و گوشی تلفن همراه

ج) تولید نمایشگاه های سه بعدی، پانوراما، انیمیشن، بازیهای رایانه ای و ... اماکن مذهبی، گردشگری و ...

د) ایجاد سایت اینترنتی قائمیه www.ghaemiyeh.com جهت دانلود رایگان نرم افزار های تلفن همراه و چندین سایت مذهبی

دیگر

ه) تولید محصولات نمایشی، سخنرانی و ... جهت نمایش در شبکه های ماهواره ای

و) راه اندازی و پشتیبانی علمی سامانه پاسخ گویی به سوالات شرعی، اخلاقی و اعتقادی (خط ۰۲۳۵۰۵۲۴)

ز) طراحی سیستم های حسابداری، رسانه ساز، موبایل ساز، سامانه خودکار و دستی بلوتوث، وب کیوسک، SMS و ...

ح) همکاری افتخاری با دهها مرکز حقیقی و حقوقی از جمله بیوت آیات عظام، حوزه های علمیه، دانشگاهها، اماکن مذهبی مانند مسجد جمکران و ...

ط) برگزاری همایش ها، و اجرای طرح مهد، ویژه کودکان و نوجوانان شرکت کننده در جلسه

ی) برگزاری دوره های آموزشی ویژه عموم و دوره های تربیت مربی (حضور و مجازی) در طول سال

دفتر مرکزی: اصفهان/خ مسجد سید/ حد فاصل خیابان پنج رمضان و چهارراه وفائی / مجتمع فرهنگی مذهبی قائمیه اصفهان

تاریخ تأسیس: ۱۳۸۵ شماره ثبت: ۲۳۷۳ شناسه ملی: ۱۰۸۶۰۱۵۲۰۲۶

وب سایت: www.ghaemiyeh.com ایمیل: Info@ghaemiyeh.com فروشگاه اینترنتی:

www.eslamshop.com

تلفن ۲۵-۲۳۵۷۰۲۳-۲۳۵۷۰۲۲ (۰۳۱۱) فکس ۲۳۵۷۰۲۲ (۰۳۱۱) دفتر تهران ۸۸۳۱۸۷۲۲ (۰۲۱) بازرگانی و فروش ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹ امور

کاربران ۲۳۳۳۰۴۵ (۰۳۱۱)

نکته قابل توجه اینکه بودجه این مرکز؛ مردمی، غیر دولتی و غیر انتفاعی با همت عده ای خیر اندیش اداره و تامین گردیده ولی جوابگوی حجم رو به رشد و وسیع فعالیت مذهبی و علمی حاضر و طرح های توسعه ای فرهنگی نیست، از اینرو این مرکز به فضل و کرم صاحب اصلی این خانه (قائمیه) امید داشته و امیدواریم حضرت بقیه الله الاعظم عجل الله تعالی فرجه الشریف توفیق روزافزونی را شامل همگان بنماید تا در صورت امکان در این امر مهم ما را یاری نمایندانشالله.

شماره حساب ۶۲۱۰۶۰۹۵۳، شماره کارت: ۶۲۷۳-۶۲۷۳-۵۳۳۱-۳۰۴۵-۱۹۷۳ و شماره حساب شبا: -۰۶۲۱-۰۰۰۰-۰۰۰۰-۰۱۸۰-۰۰۰۰-۰۰۰۰ IR۹۰-

۵۳-۰۶۰۹ به نام مرکز تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان نزد بانک تجارت شعبه اصفهان - خیابان مسجد سید

ارزش کار فکری و عقیدتی

الاحتجاج - به سندش، از امام حسین علیه السلام: - هر کس عهده دار یتیمی از ما شود که محنت غیبت ما، او را از ما جدا کرده است و از علوم ما که به دستش رسیده، به او سهمی دهد تا ارشاد و هدایتش کند، خداوند به او می فرماید: «ای بنده بزرگوار شریک کننده برادرش! من در کرم کردن، از تو سزاوارترم. فرشتگان من! برای او در بهشت، به عدد هر حرفی که یاد داده است، هزار هزار، کاخ قرار دهید و از دیگر نعمت‌ها، آنچه را که لایق اوست، به آنها ضمیمه کنید».

التفسیر المنسوب إلى الإمام العسکری علیه السلام: امام حسین علیه السلام به مردی فرمود: «کدام یک را دوست تر می داری: مردی اراده کشتن بینوایی ضعیف را دارد و تو او را از دستش می رهایی، یا مردی ناصبی اراده گمراه کردن مؤمنی بینوا و ضعیف از پیروان ما را دارد، اما تو دریچه ای [از علم] را بر او می گشایی که آن بینوا، خود را بدان، نگاه می دارد و با حجت های خدای متعال، خصم خویش را ساکت می سازد و او را می شکند؟».

[سپس] فرمود: «حتماً رها کردن این مؤمن بینوا از دست آن ناصبی. بی گمان، خدای متعال می فرماید: «و هر که او را زنده کند، گویی همه مردم را زنده کرده است»؛ یعنی هر که او را زنده کند و از کفر به ایمان، ارشاد کند، گویی همه مردم را زنده کرده است، پیش از آن که آنان را با شمشیرهای تیز بکشد».

مسند زید: امام حسین علیه السلام فرمود: «هر کس انسانی را از گمراهی به معرفت حق، فرا بخواند و او اجابت کند، اجری مانند

آزاد کردن بنده دارد.»

مرکز تحقیقات و ترجمه

اصفهان

گامگاه

WWW

برای داشتن کتابخانه های تخصصی
دیگر به سایت این مرکز به نشانی

www.Ghaemiyeh.com

www.Ghaemiyeh.net

www.Ghaemiyeh.org

www.Ghaemiyeh.ir

مراجعه و برای سفارش با ما تماس بگیرید.

۰۹۱۳ ۲۰۰۰ ۱۰۹

